

tekintve, a kettő között áll, a mennyiben a levél alakja és szőrözete az *O. Pallasii* (WILLD.)-ével egyezik, míg termésének nagysága s annak 30-sugaras szegélye az *O. hypargyrea* BOISS. var. *spinuligera* BORN. terméséhez hasonló. Utóbbi, melyet SINTENIS Paphlagoniában (exs. 4777) s magam Galatiában (exs. 3025) szedtem, a tőlakról a hosszabb csészefogak s az észrevehetően fogas termés-szegély különböztetik.

Bár valószínű, hogy ezen három különböző földrészen termő növényen, ha sikerülne őket élő állapotban összehasonlítani, még egyéb különbségek sőt talán faji bélyegek is lesznek konstathatók. az afrikai növényt, melyben tüskés-szélű termése miatt az *O. Pallasii* (WILLD.) egy változatát véltem felismerni³⁾, még sem merem önálló faj gyanánt leírni. Sokkal természetesebbnek tartom ezt az *O. hypargyrea* BOISS. alakkörébe vonni s *O. Kabylica* BORN. néven mint alfajt jellemezni (l. a 132. old.)

Ezen fajok legközelebbi rokonságába tartozik továbbá az *O. insignis* FREYN & BORN. ⁴⁾, melyet 1890-ben fedeztem fel északi Kappadóciában (exsicc. 2087), sajnos, hogy érett termését nem szedhettem. Ujabban SIEHE is megtalálta Ciliciában (exsicc. 575, melyet HAUSKNECHT határozott meg); az ő példáinak ép oly nagy s többnyire 30-sugaras körszegélyén tüskésen fogas termése van, melynek szőrözete hamar lekopik, úgy, hogy a termés felülete azután szépen fénylik.

Érdekes eredményre vezettek a valódi *O. venosa* (DESF.) afrikai előfordulására vonatkozó kutatásaim. DESFONTAINES (Fl Atlant. II. 179 old.) Tunis-ból írja le növényét s BARATTE G. urnak a 133. old közölt leveléből kitűnik az, hogy ezen növényt soha nem szedte senkisé, sem Tunis-ban, sem Algírban, s hogy DESFONTAINES is tévesen (kétségtelenül a czédulák elcserélése következtében) említi Tunisból ezen növényt, melyet eddig csakis Cyprus szigetén találtak. Az afrikai adatok (COSSON, BATTANDIER stb.) tehát az *O. Kabylicára* vonatkoznak.

Megjegyzések néhány keleti növényfajról.

Dr. Degen Árpád-tól (Budapest).

Bemerkungen über einige orientalische Pflanzenarten.

Von Dr. A. von Degen (Budapest).

XLI.¹⁾ *Sempervivum Simonkaianum* n. sp.

E sectione *Jovisbarba* KOCH, *Foliis rosularum* anguste lanceolatis, acutis, biconvexis, crassis, utrinque glabris, margine pectinato-glandu-

³⁾ *O. Pallasii* (WILLD.) var. *Kabylica* BORN. in SAGORSKI, "Liste d. thür. bot. Tauschv. 1891. pag. 14.

⁴⁾ Österr. bot. Zeitschr., 1892 p. 82.

¹⁾ A sorozat I—XL. számú cikkei az Oester. bot. Zeitschrift 1891—1900. évfolyamaiban jelentek meg.

Die Artikel I—XL. sind in den Jahrgängen 1891—1900. der Oesterr. botan. Zeitschrift erschienen.

loso-ciliatis, caulibus nanis (spithameis), sparse glanduloso-ciliatis, dense foliosis, *foliis caulinis* e basi rotundata inferne gibbosa anguste lanceolatis, acutis, rosularibus similibus, sed paulisper latioribus, biconvexis, crassis, utrinque glabris, margine glanduloso ciliatis, paulo falcato-recurvis, omnibus subaequilatis longisque; *cyma* pauci- (4—12)-flora, ad apicem caulis contracta, ante anthesim nutante, dein erecta: *calyce* subglabro, corolla plus quam duplo brevior, sepalis lanceolatis, acutis, margine remote et longe glanduloso-ciliatis, apice cilia glandulifera aristatis; *petalis* senis, anguste lanceolatis, campaniformi-conniventibus apicibus tantum patentibus, flavo-virentibus, plicatis, dorso carinatis, apice tri-quadridentatis, dente medio longiore, caeterum integris, marginibus dense et breviter glanduloso-ciliatis. carina dorsali dentata insuper glanduloso-pilosa; *staminibus* 12-nis, a basi ad medium glanduloso-pilosis, caeterum glabris; *carpellis* senis, junioribus glanduloso-pilosis, stylis glabris, nectariis quadratis, antice brevissime emarginatis.

Proximum *S. arenario* KOCH, a quo foliorum (praecipue caulium) forma, calycibus petalis duplo brevioribus, cymis capituliformi-contractis, paucifloris, petalis apice tantum dentatis nec margine finbriatis etc. differt.

Dimensiones:

Caules 10—15 cm. alti, rosularum steriliū diam. $2\frac{1}{2}$ — $3\frac{1}{2}$ cm.; folia rosularum $1\frac{1}{2}$ —2 cm longa, 3—4 mm. lata, sepala 5—5.5 mm $\times$ 2 mm, petala 12 mm. longa, $2\frac{1}{2}$ mm. lata, stamina 7— $7\frac{1}{2}$ mm. longa.

Ad exempl. vivum 27./VII. 1901.

Habitat in rupestribus calcareis ad cacumen montis „Öcsém teteje“ supra pagum Balánbánya, comitatus Csik Transsylvaniae, ubi d. quinto decimo Kalendas Julius detexi nondum florentem; in horto floruit versus Kalendas Augustas. Dicavi in honorem Professoris Dris-que Ludovici SIMONKAI, de Flora transsylvanica longe meritissimi.

Ezen sajátágos faj, mely élő állapotban nagyon különbözik a *S. arenarium* KOCH-tól, az Öcsém tetejének (Balánbánya mellett. Csik-megye) legmagasabb csúcsait koronázó sziklatömbök között nő, s ott a hasadékokban mohokkal összeszőtt sűrű gyepeket alkot. A *Saxifragához* hasonló termet, melyet a növény fejalakú, kevés-virágú virágzatának köszönhet, igen keskeny törözs- és szár-

Diese merkwürdige Art, welche im lebenden Zustande vom verwandten *S. arenarium* KOCH total verschieden ist, bildet compacte, mit Moos verfilzte Rasen zwischen den grossen Felsblöcken, welche die letzten Erhebungen des Berges Öcsém teteje bei Balánbánya in Siebenbürgen bekrönen. Der *Saxifraga*-ähnliche Habitus, welcher durch den köpfchenförmig zusammengezogenen, arm-

levele, a csésze hosszának viszonya a szirmok hosszához, különösen azonban a szirmok alakja nagyon eltér a *Sempervivum arenarium*-étől. A *Sempervivum arenarium* szirmai ugyanis a felső szélükön finom rojtokra vagy czafrangokra oszlanak, míg az új *Sempervivum szirmai épszéliek* s csak a csúcsukon látható három, néha négy fog, szirmai azonfelül sokkal keskenyebbek s hosszabbabban kihegyezettek, két rét hajtásuk következtében még keskenyebbeknek, majdnem vonalalakúaknak tűnnek fel. A szirmok csúcsán látható fogak közül az egyik rendszerint a többinél valamivel hosszabb. A *Sempervivum arenarium* kelyhének szörzete is más, kelyhe t. i. rövid mirigyszőrökkel sűrűen fedett, míg a *Sempervivum Simonkaianum* csésze-sallangjainak csak a szélén láthatók távol álló, nyeles mirigyek.

Eltérő termete daczára a leírás szerint közel áll még a *Sempervivum Neilreichii* SCHOTT NYMAN és KOTSCHY-hoz (Analecta botanica 19. old.), ettől azonban keskenyebb szárlevele, keskeny, kevésvirágú, összeteretelt virágzata, rövidebb csészelvelei, főképpen azonban épszéliek, csak a csúcsukon 3—4 fogas keskenyebb szirmai különböztetik.

Azt hiszem nem tévedek, ha a PANTU Z. C. és PROCOPIANU-PROCOVICI S. a „Contributioni la Flora Ceah-

blütigen Blütenstand bedingt ist, die sehr schmalen, dicken Rosetten- und Stengelblätter, die Grössenverhältnisse der Kelche zu den Blumenblättern, hauptsächlich aber die Gestalt der letzteren lassen die neue Art auf den ersten Blick als eine von *S. arenarium* verschiedene Art erkennen. Während nämlich die Blumenblätter des *S. arenarium* am oberen Rande in feine Fransen zerschlitzt sind, weist das neue *Sempervivum ganzrandige*, kurz drüsige, nur an der Spitze in drei, manchmal vier Zähne gespaltene, viel schmälere und länger zugespitzte Blumenblätter auf, welche durch die scharfe Faltung noch schmaler, fast lineal erscheinen. Der eine Zahn der Blumenblätter ist meistens über die übrigen hinaus verlängert. Auch ist die Bekleidung des Kelches bei *S. arenarium* eine andere. Die Kelchblätter des *S. arenarium* sind am Rande kurz und dicht drüsenhaarig, jene des *S. Simonkaianum* aber am Rande mit entfernt stehenden gestielten Drüsen besetzt.

Von *S. Neilreichii* S. N. K. (Analecta bot. p. 19), welchem die neue Art trotz habitueller Verschiedenheit, der Beschreibung nach nahe kommt, unterscheidet sie sich durch die schmälern Stengelblätter, die schmale, armblütige, zusammengezogene Inflorescenz, die kürzeren Kelchblätter, hauptsächlich aber durch die ganzrandigen und nur an der Spitze 3—4 zahnigen schmälern Petalen.

Ich glaube nicht zu irren,

laului“ (Extr. din Bullet. de l' herb. de l' instit. botan. de Bucarest 1901) különlenyomat 16. old. az Öcsém teteje heggyel Romániában szemben fekvő Piatra Ceahlau, (a székelyek Csálhó-nak hívják) sziklájáról felemlített *Sempervivum Neilreichii*-t a *Sempervivum Simonkaianum*-hoz vonom. A csík-megyei havasok Flórája annyira megegyezik a Csálhó hegység Flórájával, hogy nagyon valószínű, hogy ott csakis ez s nem más rokon faj terem. Igaz ugyan, hogy a nevezett szerzők azt jegyzik meg növényükről, hogy a csésze levelei kívül beszórva mirigysek. Ez látszólag nem egyezik meg leírásommal, mert az én növényem csészelevelei kívül többnyire teljesen kopaszok s csak szélükön láthatók nyeles mirigyek. Mégis azt hiszem, hogy egy pontos összehasonlítás azt fogja kideríteni, hogy a román növény a mienkkel egy s ez esetben az új fajnak nagyobb elterjedési köre is volna, mivel ekkor mindama bukovinai és román termőhelyek, melyeken a nevezett szerzők i. h. *Sempervivum Neilreichii*-t említenek, a *Sempervivum Simonkaianum*-ra vonatkoztatandók. Megjegyzem még azt, hogy mindeme termőhelyek talaja meszes, holott a valódi *Sempervivum Neilreichii*-t eddig csak palán találták.

Az új fajt végül még a *Sempervivum Hillebrandtii* SCHOTT (Ö. B. W. 1852, 18. old.) al kellene összehasonlítani, különösen azért, mert

wenn ich das von Zach. C. PANTU und A. PROCOPIANU-PROCOPOVICI in ihren „Contributioni la Flora Ceahlaului“ (Extr. din Bullet. de l' herb. de l' instit. botan. de Bucarest 1901) Sep. p. 16, von der, dem Berge Öcsém teteje jenseits der rumänischen Grenze gegenüberliegenden Piatra Ceahlau (Czachlon, ungar. Csálhó) erwähnte „*Sempervivum Neilreichii*“ zu *S. Simonkaianum* ziehe. Die Flora der höchsten Berge des Csiker Comitates weist so viele innige Beziehungen zur Flora des Ceahlau Massives auf, das es sehr wahrscheinlich ist, dass auch dort nur diese und keine andere Art der Verwandtschaft wächst. Die von den genannten Herren a. a. O. über die von ihnen gesammelte Pflanze gemachten Bemerkungen enthalten u. A. die Behauptung, dass die Kelchblätter ihrer Pflanze aussen zerstreutdrüsig seien. Dies scheint mit meiner weiter oben gegebenen Beschreibung nicht ganz zu stimmen, da die Kelchblätter meiner Pflanze aussen meistens vollkommen kahl und nur am Rande zerstreut drüsenhaarig sind. Doch glaube ich, dass ein genauer Vergleich auch in dieser Beziehung eine Uebereinstimmung der beiden ergeben wird; in diesem Falle würde sich ein grösserer Verbreitungsbezirk der neuen Art ergeben, da dann alle von den genannten Herren für *S. Neilreichii* angeführten Standorte auf *S. Simonkaianum* zu beziehen wären. Ich erwähne hier noch, dass sich alle diese Standorte auf

SCHOTT i. h. egy „inflorescentia pauciflora, primum nutans“-ot említ, a mi a szóban forgó növényt hívja emlékezetünkbe. A *Sempervivum Hillebrandtii*-t HILLEBRANDT Stájerország szerpentin szikláin fedezte fel, még pedig NEILREICH (Nachtr. zu MALY's Enumer. 1861, 210 old.) szerint Gurk vidékén¹⁾. Eredeti példát belőle, sajnos, nem láthattam, a leírás szerint azonban szintén czafrangos szélű szirmai vannak, s így ugyanazon bélyegben tér el, mint a *Sempervivum arenarium* s a *Sempervivum Neilreichii*, úgy látszik, hogy a szirmainak éle is más alakú. FREYN (Ö. B. Z. 1900, 379. old.) s HAYEK (u. o. 1900, 302 old.) rövid megjegyzései nem tisztázzák e fajt. FRITSCH (Excursionsflora, 1897, 263. old.) s FREYN (i. h.) szerint a *Sempervivum Hillebrandtii* levele keskeny, HAYEK szerint azonban nem.

Kalksubstrat beziehen, während das echte *S. Neilreichii* bisher nur auf Schiefer gefunden worden ist.

Schliesslich wäre die neue Art noch mit dem mir zweifelhaft gebliebenen *S. Hillebrandtii* SCHOTT in Ö. B. W. 1852 p. 18 zu vergleichen; namentlich weist die „inflorescentia pauciflora primum nutans“ der Beschreibung auf nähere verwandtschaftliche Beziehungen der beiden hin. Diese Pflanze wurde von HILLEBRANDT auf Serpentinfelsen in Steiermark, nach NEILREICH in Nachtr. zu MALY's Enumer. (1861) p. 210 bei Gurk in Steiermark¹⁾ gefunden. Leider war es mir nicht möglich, ein Original-Exemplar dieser Art zu vergleichen, der Beschreibung nach hat es ebenfalls gefranzrandige Petalen, weicht also in demselben Merkmale wie *S. arenarium* und *S. Neilreichii* ab, ausserdem scheint es einen anders geformten Blumenblätterkiel zu haben. Die kurzen Bemerkungen FREYN's (Ö. B. Z. 1900. p. 379) und v. HAYEK's (l. c. 1901 p. 202) klären die Pflanze nicht vollkommen auf; nach FRITSCH (Excursionsflora 1897 p. 263) und FREYN a. a. O. soll *S. Hillebrandtii* schmalblättrig sein, nach v. HAYEK aber soll dies nicht der Fall sein

¹⁾ Ilyen nevű helység Stájerországban nincs. A karinthiai Gurk vidékén tavaly hiába kerestem e fajt.

Es existirt kein Ort dieses Namens in Steiermark. Um Gurk in Kärnthen habe ich v. J. diese Pflanze vergeblich gesucht.

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: [Ungarische Botanische Blätter](#)

Jahr/Year: 1902

Band/Volume: [1](#)

Autor(en)/Author(s): Degen Árpád von

Artikel/Article: [Bemerkungen über einige orientalische Pflanzenarten.
134-138](#)